

ZPRACOVALI

Ing. A. Selucká, Ing. I. Štěpánek, Ing. M. Mrázek, Ph.D. (2009)

© TMB MCK, 2011

OBSAH

- A. Depozitární prostory – obecné zásady
- B. Protipožární ochrana a bezpečnostní jištění
- C. Vybavení depozitáře
- D. Optimální klimatické podmínky
- E. Biologické napadení
- F. Zpracování a dodržování depozitárního řádu
- Použitá literatura
- Doporučená literatura

Uložení sbírkových předmětů by mělo být navrženo a organizováno tak, aby byla zajištěna jejich bezpečnost a byla omezena možná rizika jejich poškození. Mezi základní parametry správného depozitárního systému patří:

- vhodné depozitární prostory,
- efektivní protipožární ochrana a bezpečnostní jištění,
- odpovídající vybavení (materiály a ukládací mobiliář),
- optimální klimatické podmínky,
- prostředí bez přítomnosti biologických škůdců,
- jasně definovaný depozitární řád, hygienické zásady a správná praxe pro manipulaci s předměty.

A / DEPOZITÁRNÍ PROSTORY – OBCENÉ ZÁSADY

Depozitární prostory by měly mít dostatečnou kapacitu na uložení stávající sbírky s perspektivou jejího růstu na dalších 10 let (popř. možnost rozšiřování objektu).

Umístění (platí zejména pro účelové novostavby):

- mimo záplavovou oblast
- napojení na přístupové komunikace (přeprava předmětů)
- dostatečná vzdálenost od významných a frekventovaných komunikací, nádraží, letišť, strategických cílů apod., od velkých průmyslových zařízení s nebezpečí požáru a výbuchu, stejně tak i zdroje znečištění ovzduší
- budova má být umístěna na únosných základových půdách se stabilizovanou hladinou spodní vody
- možnost ochrany objektu před hlukem a prachem (izolační vegetační clona)

Stavebně-technické řešení:

- Pro účelové budovy se v současnosti nejčastěji využívají železobetonové skeletové konstrukce s vícevrstevným obvodovým pláštěm zajišťujícím stabilní tepelně-izolační vlastnosti.
- Efektivní rozvržení depozitních prostor do jednotlivých pracovních a komunikačních celků:
 - příjmový depozitář (manipulační prostor pro příjem sbírkových předmětů)
 - pracoviště pro základní ošetření (konzervátorské pracoviště)
 - pracoviště pro zpracování sbírek (badatelská místnost)
 - depozitáře (oddělené od ostatních prostor)
 - ostatní prostory (sklady, sociální zázemí apod.)
- Konstrukční řešení musí odpovídat předpokládanému zatížení, které je podmíněno typem ukládacího mobiliáře (u kovových pojízdných regálů se zohledňuje statické i dynamické zatížení).
- Vyčlenění trezorové místnosti pro ukládání cenných sbírek.
- Pečlivé zvážení klimatizačního systému (členění do samostatných obvodů, opatření pro případ výpadku, celkové ekonomické náklady atd.) a možnosti přirozeného větrání.
- Zabránění přímému osvětlení - depozitáře bez oken, popř. omezit intenzitu osvětlení a vlivu UV záření osazením oken zesíleným sklem, žaluziemi (vnější), roletami (popř. UV filtry) včetně mříží. Systém umělého osvětlení volit s min. podílem UV záření (spíše žárovky nebo zářivky s UV filtry), intenzita osvětlení do 200 lux, ovládaní světelných a zásuvkových okruhů mimo prostor depozitáře.

- Depozitářem nemají procházet inženýrské instalace a řízení vzduchotechniky, ventilace, vytápění, rozvody elektřiny a vody, odpady apod. Depozitář nesmí být umístěn pod pracovní či jinou místností, která znamená potencionální nebezpečí průniku vody.
- Dveře by neměly být osazeny prahy, eventuální převýšení by nemělo být vůbec (v rámci jednoho podlaží, a pokud je to nutné, tak řešit šikmou rampou se sklonem dle příslušných předpisů), volit dostatečnou šířku dveří pro průjezd manipulačních vozíků.

B / PROTIPOŽÁRNÍ OCHRANA A BEZPEČNOSTNÍ JIŠTĚNÍ

Depozitář má být napojen a chráněn centrálním požárním detekčním, poplašným (EPS) a hasební systém, opatřen hasebními prostředky, případně suchovody. Způsob ochrany movitých kulturních památek při požáru je řešen v rámci Zákona č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb. Depozitář musí mít kvalitní zabezpečení proti krádeži a vandalismu (EZS).

C / VYBAVENÍ DEPOZITÁŘE

- **podlahy:** odolné, snadno udržovatelné, bezprašné, neklouzavé, (kámen, keramika, lité stěrky, beton - vakuovaný, leštěný, strukturovaný, pryskyřičné povrchy s tepelně izolační úpravou), vyspádované se svodem do kanálu,
- **nátěry stěn:** minerálního charakteru, prodyšné (vápenné a sádrové omítky); nepoužívat PVAC disperze,
- **materiál úložného mobiliáře:** korozivzdorná ocel, ocel s kvalitním tzv. vypalovacím lakem, eloxovaný hliník, měkké dřevo bez povrchové úpravy,
- **ukládací mobiliář:** kovové posuvné kompaktní úložné systémy (regály, zásuvky, drátěné rošty apod.) jsou vhodné, vyžadují ale stálé klima, je nutné jištění předmětů proti vibracím, které mohou nastat při posunu,
- **obalové materiály:** používat materiály (platí obecně i pro nátěry, lepidla apod.), které neobsahují nízkomolekulární těžké organické sloučeniny obsahující dvojnou c=c vazbu, především organické kyseliny (octová, mravenčí), aldehydy (formaldehyd acetaldehyd), pro uložení určitých druhů předmětů je možné volit nekysele papírové obaly s alkalickou rezervou apod.

D / OPTIMÁLNÍ KLIMATICKÉ PODMÍNKY

- kontrola a regulace teploty (T) a relativní vlhkosti (RV)
- omezení fluktuací hodnot T a RV
- prevence poškození vlivem vnějších a vnitřních polutantů
- prevence poškození vlivem světla
- eliminace biologického poškození

Vhodné jsou monomateriálové depozitáře (popř. třídění dle jednotlivých oborů sbírek a příbuzných materiálů), u kterých lze zvolit optimální klimatické parametry. Většinou se však v praxi vytváří depozitáře smíšených sbírek, kde by se hodnota RV měla pohybovat v rozmezí 45–50 % a T okolo 15–20 °C. Výkyvy RV by neměly přesáhnout ± 5 % během 24 hodin, obdobně u teploty ± 3 °C během několika hodin.

Pro uložení fotografických záznamů je nutné zajistit specifické podmínky. Obecně je doporučováno chladné prostředí $T = 4\text{--}10$ °C při $RV 30\text{--}40$ % (max. do 50 %). Zvláštní pozornost je třeba věnovat barevným a již degradovaným materiálům, zejména pak nitrocelulóзовým záznamům (nebezpečí samovznícení může nastat již při 30°C). Požadavky na uložení fotografického materiálu jsou dány normou.

E / BIOLOGICKÉ NAPADENÍ

- pravidelná kontrola a vyhodnocování rozsahu biologického napadení
- dodržování hygienického režimu (pravidelný úklid, pořádek, kontrola stavu předmětů při jejich přejímání, utěsnění spár a oken atd.)
- stanovení účinného sanačního zákroku

F / ZPRACOVÁNÍ A DODRŽOVÁNÍ DEPOZITÁRNÍHO ŘÁDU

Depozitární řád musí určovat zejména kompetence pracovníků pro vstup do depozitáře a manipulaci se sbírkovými předměty, stanovuje režim kontroly a regulace prostředí depozitáře a stavu sbírkových předmětů. Jeho součástí je i badatelský řád.

POUŽITÁ LITERATURA

ĐUROVIČ, M. a kol.: Restaurování a konzervování archiválií a knih. Praha 2002, s. 79–198.
 KOPECKÁ, I. – DVOŘÁK, M.: Nároky na muzejní úložné prostory z hlediska stability různých materiálů (příloha), Zprávy památkové péče, Praha 1995, r. 55, č. 8, s. 1–16.
 KOPECKÁ, I. a kol.: Preventivní péče o historické objekty a sbírky v nich uložené. SÚPP, Praha 2002.

DOPORUČENÁ LITERATURA

THOMSON, G.: The Museum Environment. Oxford 2002.
 ČSN/ISO 6051 (666804) Zpracované fotografické papíry. Požadavky na uložení. Český normalizační institut. 1994
 ČSN/ISO 5466 (666803) Zpracované fotografické filmy. Požadavky na uložení. Český normalizační institut. 1994
 VLČKOVÁ, J. - KNOTKOVÁ, D.: Korozní agresivita depozitních a výstavních prostředí na Pražském Hradě, Zajímavosti a novinky z konzervátorské, restaurátorské a preparátorské praxe, Metodický list. Brno 1997, s. 130–132.
 BÍLEK, M.: AB Klimatizace. In: Metodický list – Muzejní klimatologie, Brno 1995. s. 41–44.
 ČERVENÁK, J.: Prvky ovlivňující optimální parametry mikroklimatu památek. In: Památky a vnitřní klima. Seminář STOP, Praha 1998, s. 14–18.
 FÁRA, P.: Vybrané možnosti úpravy klimatu staveb. In: Památky a vnitřní klima. Seminář STOP, Praha 1998, s. 11–13.
 JAKUBEC, P.: Autonomní systémy monitorování prostředí, In: Bezpečnost práce při provádění konzervátorsko-restaurátorských prací, Metodický list. Brno 1996, s. 34–37.
 JIRÁSEK, P.: Příručka k požární ochraně kulturních institucí. Brno 1999, 39. s.
 KOPECKÁ, I.: Nároky na muzejní úložné prostory z hlediska stability různých materiálů. In: Konzervace a restaurování kulturního dědictví z pohledu mezinárodní etiky, Metodický list. Brno 1995, s. 44–50.
 ODVÁRKOVÁ, J.: Depozitní prostory NK ČR - změny v 90. letech. In: Památky a vnitřní klima. Seminář STOP, Praha 1998, s. 22–23.
 Preventivní ochrana sbírkových předmětů. NM Praha, 2000, 68 s.